

Μεθοδολογία Περίληψης Κειμένου

Η περίληψη είναι μια προσωπική δημιουργία που σέβεται το πνεύμα του συγγραφέα. Γι' αυτό, πρέπει να χαρακτηρίζεται από αντικειμενικότητα. Η περίληψη δεν είναι ξεχωριστό γραμματειακό είδος, αλλά ένας **τρόπος συνοπτικής απόδοσης προϋπάρχοντος κειμένου** με το οποίο επιδιώκονται:

- η κατανόηση του κειμένου.
- η πληροφόρηση των άλλων με **λιτό** και **σαφή** τρόπο για το περιεχόμενο του κειμένου.
- η διάκριση του **αναγκαίου** από το **περιττό** τόσο στο περιεχόμενο όσο και στη γλώσσα του κειμένου.
- η δόμηση ενός νέου κειμένου με **συνοχή** και **συνεκτικότητα**.

Άρα η αξιολόγηση της περίληψης είναι σκόπιμο να συνεξετάζει τρεις παραμέτρους: **α)** το περιεχόμενο, **β)** τη γλώσσα και το ύφος, **γ)** τη δομή.

1. Τύποι περίληψης

Οι τύποι περίληψης διακρίνονται: **α)** ως προς τη σχέση τους με το αρχικό κείμενο και **β)** ως προς την έκταση.

A. Διάκριση ως προς τη σχέση της περίληψης με το αρχικό κείμενο.

A1. Περίληψη που υποκαθιστά το αρχικό κείμενο

Ο συντάκτης αυτού του τύπου της περίληψης:

- ταυτίζεται με το συγγραφέα και αναπαράγει συνοπτικά το αρχικό κείμενο.
- δεν προτάσσει καμία αναφορά, ούτε στο συγγραφέα, ούτε στο θεματικό κέντρο.
- διατηρεί την οπτική γωνία του συγγραφέα.
- διατηρεί το επικοινωνιακό περιβάλλον του αρχικού κειμένου, εφόσον γράφει για την ίδια επικοινωνιακή περίσταση.

A2. Περίληψη που παρουσιάζει το αρχικό κείμενο ενημερώνοντας για το περιεχόμενό του

Ο συντάκτης αυτού του τύπου της περίληψης:

- καλείται να πληροφορήσει ως συγκεκριμένος πομπός (διαφορετικός από το συγγραφέα), τους συγκεκριμένους δέκτες, για συγκεκριμένο σκοπό, πιθανόν διαφορετικό από αυτό του συγγραφέα.
- αναφέρεται με συντομία στο περιεχόμενο του κειμένου, παραπέμποντας σ' αυτό.

Κατά συνέπεια :

- προτάσσει **εισαγωγική αναφορά** στην οποία πληροφορεί για το **κείμενο** και το συγγραφέα του, επισημαίνει το **θεματικό του κέντρο** ή και ενημερώνει για τη **βασική του θέση**.
- παρουσιάζει το περιεχόμενο και τις επιμέρους ιδέες του κειμένου, με τρόπο που να αποδίδει το **ξετύλιγμα της σκέψης** του συγγραφέα.
- φροντίζει να χρησιμοποιήσει **ποικιλία εισαγωγικών φράσεων** που, όχι μόνο παρουσιάζουν τις απόψεις του συγγραφέα, αλλά φανερώνουν κατανόηση της συλλογιστικής πορείας και του ιδεολογικού περιεχομένου, χωρίς όμως να σχολιάζουν, όπως π.χ.: ο συγγραφέας θίγει το θέμα..., απευθύνεται στους..., αναφέρεται στο..., αναφέρει πως..., παρουσιάζει..., περιγράφει..., προσθέτει..., αναλύει..., εξηγεί..., διευκρινίζει..., επισημαίνει..., διακρίνει..., εκτιμά ότι..., εντοπίζει..., διατυπώνει την άποψη..., συγκρίνει το... με το... και επισημαίνει τις διαφορές..., υποστηρίζει..., πιστεύει..., τονίζει..., δηλώνει..., προτείνει..., αντικρούει τις απόψεις υποστηρίζοντας..., αντιπαραθέτει..., υπαινίσσεται..., αμφισβητεί ..., απορρίπτει..., συμπεραίνει..., συνοψίζει..., καταλήγει...
- χρησιμοποιεί **ύφος ανάλογο με το σκοπό** για τον οποίο γράφει, την ιδιότητα με την οποία καλείται να γράψει, τους δέκτες της εργασίας του.

- χρησιμοποιεί *ενεργητική* ή *παθητική* σύνταξη ανάλογα με το αν θέλει να δώσει έμφαση στο συγγραφέα (ενεργητική σύνταξη) ή στις απόψεις του συγγραφέα και το περιεχόμενο του κειμένου (παθητική σύνταξη).

B. Διάκριση ως προς την έκταση.

B1. Συνοπτική¹ περίληψη:

- Στηρίζεται στη σύνδεση των πλαγιότιτλων των παραγράφων, για να αποδώσει την κύρια έννοια και τις ευρύτερες νοηματικές ενότητες, όπως φαίνονται κυρίως μέσα από τις θεματικές προτάσεις.

B2. Εκτενής περίληψη :

- Εμπεριέχει – μαζί με τα πιο πάνω – και τα σημαντικά σημεία, δηλαδή τις βασικές λεπτομέρειες που σηματοδοτούν νοηματικά την κάθε παράγραφο.

2. Πώς γράφω περίληψη

A. Κατανοώ το νοηματικό περιεχόμενο του κειμένου.

A1. Κατανοώ το γενικό περιεχόμενο του όλου κειμένου και βρίσκω το νοηματικό του κέντρο.

A2. Κατανοώ το νοηματικό περιεχόμενο της κάθε παραγράφου:

- Εντοπίζω *την/τις θεματική/ές περίοδο/ους* που με οδηγούν στις θεματικές – νοηματικές ενότητες.
- Ανιχνεύω *σημαντικές πληροφορίες – λεπτομέρειες* που έχουν σημασία για την ανάπτυξη της παραγράφου.
- Σημειώνω τις *λέξεις / φράσεις κλειδιά* της παραγράφου και – εάν δεν πρόκειται για ορολογία – αναζητώ συνώνυμες.
- Διαγράφω (νοερά) τις λεπτομέρειες (π.χ. επεξηγήσεις, παραδείγματα, ονοματικούς ή άλλους προσδιορισμούς), τις επαναλαμβανόμενες έννοιες και ό,τι άλλο θεωρώ ως δευτερεύουσα πληροφορία.
- Βρίσκω μέσα στην κατακλείδα στοιχεία που συμπληρώνουν το νόημα της θεματικής περιόδου.
- Συνοψίζω τις βασικές έννοιες και δίνω πλαγιότιτλους.
- Εντοπίζω τις *συνδεδετικές – διαρθρωτικές λέξεις*² που με οδηγούν στην κατανόηση της «λογικής» του κειμένου και της συλλογιστικής πορείας που ακολουθήθηκε.

B. Συνοψίζω τη βασική ύλη με συντομία (συγγραφή περίληψης)

¹ Αυτή η διάκριση μπορεί να φανεί από τον αριθμό των ζητούμενων λέξεων σε σχέση με την έκταση του δοθέντος κειμένου.

² Με τις διαρθρωτικές λέξεις δηλώνεται :

- **το αίτιο – αποτέλεσμα:** επειδή, διότι, έτσι, γι' αυτό το λόγο...
- **η αντίθεση – εναντίωση:** αλλά, όμως, ωστόσο, από την άλλη πλευρά...
- **η χρονική σχέση:** ύστερα, προηγουμένως, εν τω μεταξύ...
- **ένας όρος, προϋπόθεση:** αν, εκτός αν, σε περίπτωση που...
- **η επεξήγηση:** με άλλα λόγια, δηλαδή, για να γίνω σαφέστερος...
- **η έμφαση:** είναι αξιοσημείωτο ότι, θα ήθελα να τονίσω, να επιστήσω την προσοχή...
- **η απαρίθμηση επιχειρημάτων, η εισαγωγή μιας καινούριας ιδέας:** πρώτο..., δεύτερο..., καταρχάς, τελικά, το επόμενο επιχείρημα...
- **η διάρθρωση του κειμένου:** το κείμενο χωρίζεται σε τρία μέρη: στο πρώτο κτλ.
- **ένα συμπέρασμα, συγκεφαλαίωση:** για να συνοψίσουμε, συγκεφαλαιώνοντας, επιλογικά, συμπερασματικά θα λέγαμε ότι...

B1. Ακολουθώ γραμμικά και αναπαράγω το σχέδιο οργάνωσης του κειμένου, χωρίς να παραβιάζω τη σειρά διάταξης των θεματικών του στοιχείων, εφόσον καλούμαι να συνοψίσω και όχι να σχολιάσω ένα κείμενο.

Κατά συνέπεια γράφω περίληψη ανά παράγραφο, με τρόπο, όμως, που να σχηματίζεται ένα ενιαίο κείμενο. Προσέχω ώστε να μην επαναλαμβάνω στοιχεία που βρίσκονται σε διαφορετικούς παραγράφους, εκτός κι αν χρησιμοποιούνται μέσα σε άλλα συμφραζόμενα. Εάν σε δύο παραγράφους παρατηρείται συνάφεια περιεχομένου, τις συμπύσσω.

B2. Γράφω περίληψη της κάθε παραγράφου χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες **τεχνικές πύκνωσης** του λόγου:

- Ανασυντάσσω τη θεματική πρόταση μετασχηματίζοντας τη γραμματικο-συντακτική της δομή (π.χ. μετατρέπω τα ρήματα σε ουσιαστικά ή μετοχές, τα ουσιαστικά σε ρήματα, π.χ. *βαθμιαία ωρίμανση* αντί *ωρίμασε βαθμηδόν*, κ.ο.κ.), και της προσθέτω τα επιπλέον σημαντικά στοιχεία που εντόπισα στην πρόταση κατακλείδα ή και στην υπόλοιπη παράγραφο. Μπορώ, αντί για τη θεματική πρόταση, να χρησιμοποιήσω τον πλαγιότιτλο που έχω δώσει στην παράγραφο.
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν βασικές λέξεις του κειμένου με συνώνυμες.
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν δευτερεύουσες προτάσεις με μετοχές, π.χ. *αναζητώντας* αντί *καθώς αναζητούμε*.
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν τα υπώνυμα με υπερώνυμα, π.χ. *Τέχνες* αντί *ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, μουσική και αρχιτεκτονική*.
- Αντικαθιστώ φράσεις με περιεκτικές λέξεις, π.χ. *πρόσφατα* αντί *τις τελευταίες μέρες του περασμένου μήνα*.
- Αφαιρώ ονοματικούς ή άλλους προσδιορισμούς.
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν μια σειρά ενεργειών από μία φράση που επιγράφει την όλη πράξη, π.χ. *οι διαδηλωτές κατέστρεψαν ό,τι βρήκαν στο δρόμο τους* αντί για *οι διαδηλωτές έσπασαν βιτρίνες, έκαψαν αυτοκίνητα, γκρέμισαν πινακίδες και διέλυσαν ό,τι βρήκαν στο δρόμο τους*.
- Αντικαθιστώ μια περίοδο από μια λεκτική πράξη, π.χ. στη θέση του *ο προϊστάμενος* τόνισε ότι θα υπάρξουν συνέπειες γι' αυτή τους την πράξη και προειδοποίησε ότι δε θα περάσει απαρατήρητη και ούτε θα μείνει ατιμώρητη μια τέτοια συμπεριφορά, γράφω *απέιλησε με τιμωρία*.
- Αποφεύγω τις επαναλήψεις του κειμένου.
- Διατηρώ το νόημα των συνδετικών λέξεων, για να κρατήσω τη συνοχή και τη συνάφεια της σκέψης του συγγραφέα, και να αποδώσω σωστά τη συλλογιστική του πορεία.
- Εάν υπάρχουν ερευνητικά στοιχεία, παρουσιάζω μόνο το πόρισμα, εάν κρίνω ότι αποτελεί βασική ιδέα του κειμένου.
- Εάν ο συγγραφέας χρησιμοποιεί λόγια άλλων ως επίκληση στην αυθεντία και κρίνω ότι αυτά αποτελούν βασική ιδέα του κειμένου, γράφω με συντομία μόνο το νοηματικό περιεχόμενο αυτών των λόγων.
- Μετατρέπω τα ερωτήματα σε πλάγιο λόγο, γράφοντας, ανάλογα με το είδος της περίληψης, π.χ. *Τίθεται το ερώτημα εάν... / κρίσιμο είναι το ερώτημα κατά πόσο...* (εάν η περίληψή μου υποκαθιστά το αρχικό κείμενο) ή *Ο συγγραφέας διερωτάται κατά πόσο... / ο συγγραφέας θέτει το ερώτημα...* (εάν η περίληψή μου παρουσιάζει το αρχικό κείμενο).
- Διατηρώ πιστά το νοηματικό περιεχόμενο του αρχικού κειμένου χωρίς να προσθέτω δικές μου απόψεις, επιχειρήματα, τεκμήρια, παραδείγματα.

B3. Οπτική γωνία: διατηρώ την οπτική γωνία του συγγραφέα και αποδίδω πιστά το ιδεολογικό περιεχόμενο του κειμένου χωρίς να το σχολιάζω, να το επιδοκιμάζω ή να το αποδοκιμάζω.

B4. Ύφος: υιοθετώ ύφος με καθαρά πληροφοριακό χαρακτήρα, τυπικό, όσο γίνεται πιο ουδέτερο και δεν προσπαθώ να εντυπωσιάσω με τη χρήση ηχηρών εκφράσεων. Συγκεκριμένα:

- Εάν η περίληψή μου υποκαθιστά το αρχικό κείμενο, γράφω σε ύφος ανάλογο ή πιο απλό από αυτό του συγγραφέα, χωρίς να το αντιγράψω.
- Εάν η περίληψή μου παρουσιάζει το αρχικό κείμενο, γράφω σε ύφος ανάλογο με αυτό του ζητούμενου πομπού, όπως καθορίζεται στη διατύπωση της άσκησης.

B5. Η περίληψή μου είναι καλό να μην περιλαμβάνει: λεπτομέρειες, παραδείγματα, αφηγήσεις, επεξηγήσεις, παρενθετικές φράσεις, αποφθέγματα, παροιμίες, απαριθμήσεις, στατιστικά ή ερευνητικά στοιχεία, αναφορές του συγγραφέα σε λόγια άλλων, ερωτήσεις, παραθέματα ή αυτούσιες φράσεις του κειμένου, δικά μου σχόλια ή οποιαδήποτε προσθήκη, μεταφορές, παρομοιώσεις.

B6. Ελέγχω την ορθότητα της περίληψής μου:

- διαβάζω το όλο κείμενο που έγραψα και ελέγχω κατά πόσο: **α)** αποδίδει το νοηματικό περιεχόμενο, **β)** παρουσιάζει συνοχή, **γ)** είναι γραμμένο σε στρωτή γλώσσα.
- μετρώ ενδεικτικά μερικές γραμμές του κειμένου, για να υπολογίσω τον αριθμό των λέξεων (έχοντας υπόψη ότι ο αριθμός των λέξεών μου μπορεί να είναι κατά 10% μικρότερος ή μεγαλύτερος από αυτόν που ορίζεται) και διορθώνω αναλόγως το κείμενό μου: **α)** εάν οι λέξεις μου είναι πολύ λιγότερες από αυτές που ζητά η άσκηση, ξαναψάχνω στο κείμενο, για να βρω σημαντικές έννοιες που παρέλειψα και τις προσθέτω (μπορώ επίσης να προσθέσω λέξεις ή φράσεις που θα το εμπλουτίσουν εκφραστικά και νοηματικά, παραμένοντας βέβαια πάντοτε μέσα στα εννοιολογικά πλαίσια του αρχικού κειμένου) και **β)** εάν οι λέξεις μου είναι πολύ περισσότερες από αυτές που ζητά η άσκηση, ελέγχω μήπως έχω δώσει λεπτομέρειες στο περιεχόμενο και αφαιρώ ό,τι μπορεί να αφαιρεθεί χωρίς να επηρεάσω τη λογική συνέχεια και τη συνοχή του κειμένου μου (μπορώ επίσης να αφαιρέσω επαναλαμβανόμενες λέξεις, ταυτόσημες έννοιες, δευτερεύουσες λέξεις – προσδιορισμούς, αντωνυμίες, συνδέσμους – και να συντομεύσω τα «ο οποίος, η οποία...»).